

การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในประเพณี
ลอยแพสะเดาะเคราะห์ชุมชนตะเคียน
อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

Cultural Reproduction in the Tradition of Raft-Launching
for Misfortune Expulsion in Takhria Sub-district, Ranot
District, Songkhla Province

จूरรัตน์ บัวแก้ว¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกคนในชุมชนตะเคียน รวมถึงเจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในงานประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ ทำการวิพากษ์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกับข้อมูลจากการวิจัยในภาคสนามในพื้นที่ ผลการวิจัย พบว่า ประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ของคนในชุมชนตะเคียนเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม เป็นการส่งผ่านอุดมการณ์ทางสังคมของคนในชุมชน ทั้งเพื่อสร้างความสามัคคีและดำรงไว้ซึ่งสายสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่นผ่านกิจกรรมการจัดงานประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ โดยมีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดกิจกรรมดังกล่าว ด้วยเหตุนี้งานประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์จึงเป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่สามารถนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนตะเคียน

คำสำคัญ : การลอยแพสะเดาะเคราะห์ การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม ทูทางวัฒนธรรม

¹ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาสารัตถศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
e-mail : jureeratana.k@psu.ac.th

Cultural Reproduction in the Tradition of Raft-Launching for Misfortune Expulsion in Takhria Sub-district, Ranot District, Songkhla Province

Jureerat Buakaew

Abstract

The purpose of this qualitative research was to study the cultural reproduction in the tradition of raft-launching for misfortune expulsion in Takhria Sub-district, Ranot District, Songkhla Province. The data were collected through in-depth interviews with locals of Takhria Sub-district and government officials organizing the festival of raft-launching for misfortune expulsion, participant observations of the festival, and critiques of the phenomenon through collecting local historical data and field data in the study area. The result revealed that the tradition of raft-launching for misfortune expulsion was a part of cultural reproduction and ideology transfer of the community to build unity and to nourish relationships among locals through the festival that was organized by the Local Administrative Organization. Therefore, the festival of raft-launching for misfortune expulsion was a cultural reproduction that strengthened Takhria Community.

Keywords : Raft-launching for misfortune expulsion, cultural reproduction, cultural capital

บทนำ

มนุษย์มีวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มที่หลากหลาย แตกต่างกันไปตามประวัติศาสตร์ของแต่ละกลุ่มชน เป็นการกระทำที่มุ่งเน้นเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคม อีกทั้งช่วยสนับสนุนการดำเนินชีวิตของผู้คนให้อยู่รอดท่ามกลางสภาพแวดล้อมในสังคม (ศิริรัตน์ แอดสกุล, 2557 : 70-71) การกระทำของกลุ่มคนหากได้รับการยอมรับจากคนในสังคม ก็จะมีการกระทำซ้ำหรือการผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยให้วัฒนธรรมเหล่านั้นไม่สูญหายไปในสังคม วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคม (Linton 1945, อ้างถึงในพัชรินทร์ สิริสุนทร, 2556 : 233-234) ปัจจุบันมีการนำวัฒนธรรมมาผลิตซ้ำโดยเน้นเรื่องการสร้างจิตสำนึกร่วมกันเพื่อกระตุ้นและร่วมทำการรณรงค์ให้ผู้คนในสังคมยังคงดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน (พรธิดา ชันธพัทธ์ และนันท์ชญา มหาจันทร์, 2558 : 197) ท่ามกลางบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปผนวกกับการที่คนในสังคมมีการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอก การผลิตซ้ำของวัฒนธรรมจึงมักมีเหตุผลบางประการสอดแทรกซ่อนเร้นอยู่ ไม่ว่าจะเป็นค่านิยม คติชน หรือความเชื่อที่ส่งอิทธิพลต่อทั้งความคิดและสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคม การผลิตซ้ำของวัฒนธรรมของกลุ่มคน มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในสังคม เช่นงานประเพณี เทศกาล ซึ่งแสดงออกผ่านความเชื่อ ประวัติศาสตร์ ศาสนา ที่กลุ่มคนในสังคมยอมรับร่วมกัน ถือเป็นกระบวนการทางสังคมรูปแบบหนึ่งซึ่งช่วยในการส่งผ่านกฎเกณฑ์ในสังคมหรือมุมมองทางความคิดบางประการจากคนในสังคมกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง เช่นเดียวกันกับประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ของชุมชนตะครียะ อันเกิดจากความเชื่อของกลุ่มชาวไทยพุทธในชุมชนตะครียะ อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา การนำทุนทางวัฒนธรรมอันเกิดจากความเชื่อมาผลิตซ้ำร่วมกับกิจกรรมทางศาสนาทำให้สามารถอนุรักษ์และสืบสานงานประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ให้คงอยู่ต่อไปอีกทั้งยังช่วยสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในสังคม ถือเป็นความฉลาดของบรรพบุรุษในการนำวัฒนธรรมของชุมชนมาสร้างความเป็นหนึ่งเดียวและช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมในยุคโลกาภิวัตน์

วัตถุประสงค์

ศึกษาการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ผู้วิจัยแบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลตะครียะ คือผู้อาวุโส อายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 8 คน ซึ่งเคยมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมประเพณีลอยแพ

สะดวกและกระทัดรัดทั้งก่อนการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนและหลังจากองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนเข้ามารับหน้าที่หลักในการจัดงาน นอกจากนี้บางรายในอดีตยังคงเคยเป็นกรรมการจัดงานประเพณีนี้ กลุ่มที่ 2 คนรุ่นใหม่วัยทำงาน อายุระหว่าง 25-49 ปี จำนวน 5 คน มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมประเพณีลอยแพสะเดาเคราะห์

2. เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม กลุ่มผู้อาวุโสสัมภาษณ์ในประเด็นความเป็นมาของประเพณีลอยแพสะเดาเคราะห์ ประสบการณ์ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดประเพณี การเข้าร่วมงานประเพณีทั้งในอดีตและปัจจุบัน ความแตกต่างของการจัดประเพณีในแต่ละสมัย วิธีการถ่ายทอดประเพณีนี้สู่คนรุ่นใหม่ ส่วนกลุ่มคนวัยทำงานได้สัมภาษณ์ในประเด็นของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดประเพณี การเข้าร่วมงานประเพณีอย่างต่อเนื่อง ทศนคติของการจัดประเพณีนี้ตลอดจนวิธีการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีนี้เพื่อส่งต่อให้กับเยาวชนรุ่นหลังได้อย่างไร และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในงานประเพณีลอยแพสะเดาเคราะห์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยเลือกฝั่งตัวในพื้นที่หมู่ 4 ตำบลตะเคียน อำเภอระโนด เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล จากนั้นจึงเริ่มการสัมภาษณ์พูดคุยกับชาวบ้าน ผู้วิจัยเลือกพูดคุยแบบไม่เป็นทางการโดยใช้คำถามปลายเปิดตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้แล้ว พูดคุยโต้ตอบเรื่องเล่า คติคำพูดที่สะท้อนเรื่องราวจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ส่วนการสังเกตแบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยเข้าร่วมงานประเพณีลอยแพสะเดาเคราะห์ซึ่งมีจัดวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2558 และวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559 ในวันงานได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของผู้ร่วมพิธีกรรม ปฏิบัติตัวเหมือนผู้เข้าร่วมพิธีกรรม สังเกตพฤติกรรมการแสดงออกในลักษณะต่างๆ ของผู้เข้าร่วมงานโดยผู้เข้าร่วมพิธีคนอื่นๆ ไม่ได้สังเกต

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คติ คำบอกเล่า (Oral history) เรื่องราวเหตุการณ์จากผู้รู้ ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม นำไปจัดหมวดหมู่แยกประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่ต่อศึกษา หลังจากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า ถอดรหัส ดีความ และวิพากษ์ตามประเด็นที่สำคัญ แล้วนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในประเพณีลอยแพสะเดาเคราะห์ของชุมชนตะเคียน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา แบ่งเป็น 2 ระยะดังนี้

1. ยุคอดีตก่อนการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนะ มีวิถีการดังต่อไปนี้

1.1 ยุคอดีตการผลิตข้าวทางวัฒนธรรมใช้วิธีการบอกล่าจากรุ่นสู่รุ่น ชุมชนตะเคียนะในอดีตมีทำเลที่ตั้งติดทะเลสาบสงขลา เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองไปทางทิศเหนือประมาณ 167 กิโลเมตร ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก การคมนาคมสัญจรลำบาก อาศัยการเดินทางด้วยเรือ มีการปฏิสัมพันธ์กับชุมชนภายนอกน้อย ทั้งนี้ความเจริญด้านเทคโนโลยีไฟฟ้า และโครงสร้างพื้นฐานยังไม่มี ชุมชนตะเคียนะไม่มีไฟฟ้าใช้ คราวเรือนต้องใช้ไฟในการประกอบอาหาร ใช้ตะเกียงไฟสำหรับการส่องแสงสว่างยามค่ำคืน เด็กในชุมชนขาดโอกาสการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี หากมีเวลาว่างเด็กๆ มักจะให้คนเฒ่าคนแก่เล่าเรื่องราวในอดีตของชุมชนให้ฟัง ซึ่งมีความเชื่อในพุทธศาสนา และสิ่งเหนือธรรมชาติ เพราะวิถีชีวิตของชุมชนผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติ บางครั้งธรรมชาติไม่ตอบสนองความต้องการของชุมชนส่งผลให้ชุมชนต้องพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระแม่คงคา พระแม่ธรณี ผีเจ้าที่เจ้าทาง ผีบรรพบุรุษ โดยเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้สามารถลดบันดาลให้คนในชุมชนตะเคียนะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนา และนำไปสู่การประกอบพิธีกรรมการลอยแพสะเดาะเคราะห์ซึ่งถือเป็นการทำบุญเพื่อระลึกถึงบุญคุณของพระแม่คงคา พระแม่ธรณี ผีเจ้าที่เจ้าทางและเหล่าเครือญาติพี่น้องผีบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุคคลที่ต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งสุพิพัฒน์ เกตุเหมือน (2558 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า การลอยแพสะเดาะเคราะห์ เป็นการบูชาพระแม่คงคาที่ช่วยปกป้องคุ้มครองชาวบ้านให้มีความอยู่ดีมีสุข ทั้งนี้เป็นการถือโอกาสในการรำลึกถึงพระคุณ และการกล่าวคำขอขมาต่อพระแม่คงคา กรณีที่ชาวบ้านได้ล่วงล้ำต่อแม่น้ำโดยการปล่อยสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยลงในแม่น้ำ

อีกทั้งยังมีความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษที่เสียชีวิตในแม่น้ำแห่งนี้ในขณะที่ต้องออกรือไปหาปลาและเดินทางไปยังต่างชุมชนได้ประสบเหตุเรือล่มจนถึงแก่ชีวิต การเข้าร่วมพิธีกรรมลอยแพสะเดาะเคราะห์จึงถือเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นการระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษ จึงได้ผูกโยงระบบคิดนี้เข้ากับศาสนาพุทธซึ่งมีการสอนถ่ายทอดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ทั้งนี้เพราะชุมชนตะเคียนะมีความเชื่อว่าการมีวิถีชีวิตที่ดีได้จนถึงปัจจุบันนี้ เพราะมีบรรพบุรุษเป็นผู้ก่อกำเนิด จึงมีการอธิษฐานจิตภาวนาให้ผลประกอบการกรรมดี หรือบุญกุศลที่ชุมชนตะเคียนะได้ร่วมกันทำให้ส่งไปถึงผู้มีพระคุณ โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษ ให้ได้มีภพภูมิที่อยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม เพราะชาวพุทธมีความเชื่อว่าวิญญาณของทุกคนภายหลังการดับสังขารไปแล้วนั้นยังคงมีอยู่ หากใครประกอบกรรมดีก็จะได้อยู่ในภพภูมิที่ดี และหากใครประกอบกรรมชั่วก็จะตกอยู่ในภพภูมิที่ไม่ดี การบอกล่าเรื่องราวในอดีตนี้ เป็นการส่งต่อความเชื่อในประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์จากคำพูดของผู้รู้ในหมู่บ้านจากรุ่นสู่รุ่นเรื่อยมา (ธนิตย์ธีรพันธ์, 2558 : สัมภาษณ์)

1.2 การจัดเตรียมงานประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ ก่อนการจัดงาน ชุมชนมีการพบปะพูดคุยเพื่อวางแผนการจัดงานโดยมีเจ้าอาวาสวัดวารีป่าโมกข์และแกนนำชุมชนเป็นหลัก ดังคำสัมภาษณ์ของประเสริฐ แก้วทอง (2558 : สัมภาษณ์) ว่า “...รับบทบาทหน้าที่การทำงานตรงนี้ ทำกันด้วยความสมัครใจ สนุกกันนะ ทำด้วยความสบายใจ ใครถนัดอะไรก็ช่วยทำสิ่งนั้นไม่ได้บังคับ ทำก็ได้ ไม่ทำก็ได้ เริ่มแรกเขาช่วยทำกันจริงๆ ทำด้วยใจ จิตอาสากันอย่างจริงๆ...” มีการจัดเตรียมงาน ได้แก่ การรวมกลุ่มของช่างไม้ ช่างแกะสลักเพื่อประกอบแพ ใครที่สนใจการประกอบแพสามารถมองดูการประกอบแพเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสังเกตและซึมซับจากการดู และได้เรียนรู้ผ่านการช่วยงานรุ่นพี่เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบแพ เช่น การช่วยนำส่งวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบแพ เป็นต้น (อ้า จันทรัง, 2558 : สัมภาษณ์) การจัดเตรียมงานของคนในชุมชนอย่างมีส่วนร่วมทุกๆ ปี ได้ถูกถ่ายทอดผ่านการปฏิบัติให้ดูซ้ำแล้วซ้ำเล่าเป็นการส่งผ่านความคิดในการให้ความสำคัญกับความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติถูกนำมาผสมผสานเข้ากับความเชื่อทางศาสนาพุทธผ่านการจัดงานประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ที่เยาวชนรุ่นต่อมามีความเชื่อที่เข้มแข็งแนวความคิดนี้ซึ่งเป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่ชาญฉลาดของบรรพชนเพื่อให้ประเพณีนี้คงอยู่ต่อไป

1.3 การเข้าร่วมประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ ชาวบ้านชุมชนตะเคียนจะ จะนิยมพาบุตรหลานและสมาชิกในครัวเรือนของตนไปเข้าร่วมพิธีกรรม ตั้งแต่การเริ่มต้นด้วยการเข้าร่วมการสมโภชแพ การแสดงมหรสพ หนึ่งตระกูลมโนราห์ ในคืนวันที่ 31 ธันวาคม เช้าวันรุ่งขึ้นเป็นวันปีใหม่เวลาประมาณ 04.00-05.00น. มีกลุ่มโอบอ้อมละมุนที่ลอยมาจากบ้านเรือน พร้อมกับกลิ่นควันไฟจากท้ายครัวที่กำลังตระเตรียมเครื่องแกง อาหารคาวหวาน เพื่อการทำบุญวันปีใหม่ ด้วยการเริ่มต้นกับการตักบาตรพระสงฆ์ในยามเช้า อันเป็นวิถีวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงความเคารพเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาดังคำกล่าวที่ได้สะท้อนออกมา “วันนี้ตั้งใจลุกขึ้นแต่เช้าตรู่ หุงข้าวหุงแกง เตรียมปิ่นโตไปวัดทำบุญวันปีใหม่กัน” (ยก เกาทอง, 2558 : สัมภาษณ์)

หลังจากการจัดเตรียมอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้วชุมชนตะเคียนจะเดินทางไปยังวัดวารีป่าโมกข์เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในช่วงเช้า บ้างก็เดินบ้างก็ใช้เรือตามความสะดวกของแต่ละครอบครัวอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา ผู้เฒ่าผู้แก่จูมมือลูกหลานและถือสิ่งของสัมภาระซึ่งเป็นดอกไม้ ธูป เทียน เศษเล็บ เศษผม สิ่งของเครื่องใช้ของตนพร้อมทั้งอาหารแห้งเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมลอยแพสะเดาะเคราะห์และอาหารคาวหวานที่ใช้ในการทำบุญ อันเป็นการต้อนรับสิ่งใหม่ที่เป็นมงคล เสริมดวงชะตาชีวิต การงาน การเงินและความสุขตามความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดส่งต่อกันมาเป็นเวลานาน อันเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบการซึมซับองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริงในทุกๆ ปี (พันธ์ คงจันทร์, 2558 : สัมภาษณ์)

2. ยุคหลังการจัดตั้งสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน มีขั้นตอนดังนี้

2.1 เมื่อสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนถูกจัดตั้งขึ้น ได้ดำเนินการสานต่อการจัดประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ขององค์การบริหาร

ส่วนตำบลตะเคียน และเว็บไซต์สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา ปัจจุบันสังคมมีความทันสมัย มีช่องทางการสื่อสารและเรียนรู้องค์ความรู้ต่างๆ ได้มากขึ้น โดยเฉพาะโครงข่ายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ เครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต สามารถเชื่อมโยงข้อมูลองค์ความรู้จากทั่วทุกมุมโลก องค์การบริหาร ส่วนตำบลตะเคียน และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา มีเว็บไซต์สำนักงานที่มีการเผยแพร่ การดำเนินงานขององค์กร ได้เผยแพร่ข้อมูลประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ เปิดโอกาสให้ผู้คน ทั้งในและนอกชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวด้วยตนเอง โดยเฉพาะ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลาเป็นหน่วยงานรัฐที่คอยสนับสนุนกิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรม ของจังหวัดสงขลา มีการประสานงานร่วมกับสำนักงานวัฒนธรรมประจำอำเภอ เช่นเดียวกับตำบล ตะเคียน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ที่มีการทำงานร่วมกันกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา ทำหน้าที่ป้อนข้อมูลข่าวสารรวมถึงกิจกรรมประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ (ชูเกียรติ กล้าศักดิ์, 2558 : สัมภาษณ์)

2.2 การจัดเตรียมงานประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ในสมัยนี้ได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ โดยเริ่มเข้ามามีบทบาทภายหลังการจัดตั้งสำนักงานองค์การบริหารส่วน ตำบลตะเคียน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา บทบาทหน้าที่หลักของการดำเนินงานประเพณีการลอยแพ สะเดาะเคราะห์ตกเป็นภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน โดยมีวัด และชุมชนเป็นผู้ร่วมดำเนินงานรองซึ่งมีกระบวนการขั้นตอนการดำเนินงาน ตั้งแต่การเตรียมการจัดงาน การดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ และการสรุปการดำเนินงานในแต่ละครั้ง

ก่อนการจัดงานประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานองค์การบริหาร ส่วนตำบลตะเคียนจะมีการจัดประชุมร่วมกันระหว่าง วัด ชุมชน และสำนักงานองค์การบริหาร ส่วนตำบล เป็นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการลอยแพ สะเดาะเคราะห์และเปิดโอกาสให้สถาบันทางสังคมต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม เป็นระยะเวลาหลายปีและ มีความต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน การจัดประชุมมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อการชี้แจงรายละเอียด ของโครงการงบประมาณการจัดงาน และการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานตามขั้นตอน รวมถึง การออกแบบกิจกรรมการดำเนินงานในวันประกอบพิธีกรรม (ศิริพรณ์ พุดมาก, 2558 : สัมภาษณ์)

ผลการจัดการประชุมเตรียมงานได้มีการจัดแบ่งบทบาทหน้าที่ และการสร้างความ ร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ ทั้งในและนอกชุมชน โดยมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา เป็น ผู้สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม มีสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน เป็น ผู้ประสานงานและจัดงานประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ มีวัดวาปีปาโมกข์เป็นผู้อำนวยการควบคุม ในเรื่องของสถานที่และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา มีตัวแทนจากชุมชนเป็นผู้ประสานงานร่วม กับองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน ร่วมเชิญชวนเครือข่ายในพื้นที่ของรวมถึงผู้คนในชุมชนเข้ามาร่วม การจัดงาน (ประเสริฐ จันทร์ปาน, 2558 : สัมภาษณ์)

2.3 การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนใช้สื่อสังคมออนไลน์หลากหลายรูปแบบในการเผยแพร่งานประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ อีกทั้งชุมชนตะเคียนยังช่วยบอกข่าวไปยังลูกหลานและญาติมิตรที่ทำงานต่างจังหวัด การบรรยายข้อมูลจากเจ้าหน้าที่สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน อำเภอรอนดง จังหวัดสงขลา ในวันประกอบพิธีการซึ่งตรงกับวันที่ 1 มกราคม พิธีกรได้แก่เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน กล่าวรายงานการเปิดงานประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์มีการพูดถึงความสำคัญของประเพณีนี้ช่วยนำไปสู่การสร้างแรงจูงใจให้เกิดการอนุรักษ์ประเพณีและทรัพยากรธรรมชาติตลอดจนสิ่งแวดล้อมอันเป็นฐานทรัพยากรที่สำคัญของชุมชนตะเคียน ทั้งสายน้ำลำคลอง ทะเลสาบสงขลา (มาริกา แก้วดำ, 2558 : สัมภาษณ์) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารตามสภาวะความทันสมัยช่วยให้งานนี้มีคนจากนอกชุมชนเข้ามาร่วมทำบุญมากขึ้นเรื่อยๆ ช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชนให้มองเห็นคุณค่า ตระหนักในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีนี้ให้คงอยู่ต่อไป นับเป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่สามารถส่งผ่านแนวความคิดนี้ไปสู่เยาวชนรุ่นหลังได้

2.4 การเข้าร่วมพิธีกรรม เมื่อวันจัดงานมาถึงจะเริ่มขึ้นช่วงเย็นของวันที่ 31 ธันวาคม ผู้คนที่มาร่วมกิจกรรม บ้างก็ใส่ชุดขาว บ้างก็ใส่ชุดลายตามความสะดวก หากเป็นวัยรุ่นจะแต่งตัวแบบแฟชั่นสมัยใหม่ ผู้สูงอายุจะนิยมใส่ผ้าถุงลายดอก ผู้ชายก็จะนุ่งกางเกงสามส่วน ภายในงานมีการแสดงมหรสพ หนึ่งตะลุงมโนราห์ วงดนตรี ขึ้นอยู่กับกาารรับเชิญและความเหมาะสมของสถานการณ์ในแต่ละปี ผู้เฒ่าผู้แก่ เตรียมพร้อมที่จะไปร่วมบุญสวดมนต์ปฏิบัติธรรมภายในวัด ในขณะที่เดียวกันผู้มีหน้าที่แสดงในงานเริ่มเตรียมความพร้อม พ่อค้าแม่ขายเตรียมสินค้า ผู้คนเริ่มทยอยเดินทางมายังวัดเรื่อยๆ ทั้งภายนอกและภายในชุมชน กิจกรรมในคืนแรกคือการสวดมนต์ทำพิธีการสวดยันต์แพ หรือการสมโภชแพ ซึ่งมีผู้คนเข้าร่วมในการประกอบพิธีกรรมกันอย่างเนืองแน่น แสดงออกถึงความเคารพและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา และความเชื่อในประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ (ชัช ศักดิ์ดี, 2558 : สัมภาษณ์)

หลังจากเสร็จสิ้นพิธีการสมโภชแพคณะนักดนตรีเริ่มสร้างสีสันและบรรยากาศในงานก่อนเวลา 24.00 น. จะเริ่มการประกอบพิธีกรรมการสวดมนต์สร้างความเป็นมงคลแก่ชีวิตจากการสวดมนต์ข้ามปีส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ เมื่อสวดมนต์เสร็จเรียบร้อยแล้วจึงเริ่มทำการแสดงบนเวทีเพื่ออำลาแฟนเพลงทิ้งท้าย พร้อมทั้งผู้คนเริ่มทยอยเดินทางกลับบ้าน

เช้าวันใหม่คือ วันที่ 1 มกราคม ของทุกปี ชาวบ้านชุมชนตะเคียนเริ่มต้นขึ้นมาจัดเตรียมอาหารไปทำบุญที่วัดวารีปาโมกข์ผู้คนในหมู่บ้านต่างพากันเดินทางเข้าไปยังบริเวณพื้นที่วัด บ้างก็เดินบ้างก็นั่งรถชักชวนกันไปร่วมกิจกรรมทำบุญตักบาตรต้อนรับปีใหม่ ทีมงานเจ้าหน้าที่จากสำนักงานกำลังจัดเตรียมตรวจตราความเรียบร้อยของสถานที่ พ่อค้าแม่ขายกำลังจัดวางสิ่งของรอรับสาธุชนผู้มาร่วมบุญ คณะสงฆ์จากวัดอื่นๆ กำลังเดินทางเพื่อมาร่วมพิธี ชุมชนตะเคียนได้เตรียม

อาหารหวานคาวเพื่อใช้ในการทำบุญตักบาตรถวายพระ บางคนก็นั่งร่วมนั่งพิธีพร้อมชุดสังฆทานที่เตรียมมา เหล่าคณะสงฆ์ทยอยเข้ามานั่งเตรียมความพร้อมก่อนการทำพิธีด้วยความสงบ เมื่อเสร็จสิ้นพิธีกรรมทางพุทธศาสนาในช่วงเช้า ชาวบ้านชุมชนตะเคียนชะแยกย้ายกันเดินเที่ยวชมงาน จับจ่ายใช้สอยสินค้า บางส่วนทยอยกันกลับบ้าน หรือแวะชมการแสดงมหรสพบนเวที นอกจากนี้ในงานจะมีเวทีการแสดงดนตรี ชุมนำเสนอผลผลิตสินค้าชุมชนจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนการทำ การเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ตามแนวทางพระราชดำริ และการร่วมทำบุญสะเดาะเคราะห์ที่แพบริเวณ หน้าพระอุโบสถ ผู้หญิงช่วยกันจัดทำช่อดอกไม้สำหรับใช้ในพิธีกรรม ผู้ชายช่วยกันเตรียมสถานที่ และอีกบางส่วนทั้งหญิงและชายช่วยกันหุงหาอาหารในโรงครัว นอกจากนี้ยังมีญาติพี่น้องที่อยู่นอก ชุมชนทั้งต่างจังหวัดและภายในจังหวัดเดินทางมาร่วมงานนี้ (วาสนา มะโนเสลา, 2558 : สัมภาษณ์)

ภาพที่ 1 : พระสงฆ์คอยสวดมนต์ให้พรและประพรมน้ำมนต์แก่ผู้มาทำพิธีสะเดาะเคราะห์
ที่มา : (จวีรัตน์ บัวแก้ว, 2559)

เวลา 13.00 น. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน และแกนนำชุมชนต้อนรับ ประธานในพิธีคือ นายนิพนธ์ บุญญามณี นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา พร้อมด้วย การแสดงจากคณะกลองยาว อีกทั้งพระภิกษุสงฆ์นั่งประจำที่แพสะเดาะเคราะห์ทำการสวดมนต์ หลังจากพิธีการบนเวทีเสร็จสิ้น ชาวบ้านชุมชนตะเคียนชะแยกจัดเตรียมขบวนสำหรับแห่เวียนรอบโบสถ์ หนึ่งครั้งก่อนจะส่งแพออกสู่ทะเล พร้อมทั้งความสนุกสนานครื้นเครงที่เกิดขึ้นจากการบรรเลง ของดนตรีกลองยาว การให้โหนดร่ายรำ เปิดโอกาสให้ชุมชนตะเคียนชะแยกได้ปลดปล่อยความทุกข์ที่สะสม ผสมผสานกับเสียงหัวเราะที่ได้แสดงออกมาในขณะที่มีการแห่ขบวนแพ (ยงยุทธ อัดบุตร, 2558 : สัมภาษณ์)

ภาพที่ 2 : ขบวนแห่แพะเดาะเคราะห์ของชุมชนตะเคียน อำเภอรอนอิน จังหวัดสงขลา
ที่มา : (จूरินทร์ บัวแก้ว, 2559)

จะเห็นได้ว่าวันที่มีการประกอบพิธีกรรมลอยแพะเดาะเคราะห์ ช่วงเช้าจะมีการทำบุญ ตักบาตรพระสงฆ์ และมีการแสดงมหรสพ ในช่วงบ่ายจะเป็นการทำพิธีส่งแพลงสู่ทะเล ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าวเกิดจากการสนับสนุนจากสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน บทบาทหน้าที่หลักในการดำเนินงานเกิดจากกลไกของภาครัฐมากกว่าภาคประชาชน

ประเพณีลอยแพะเดาะเคราะห์มีการสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน เพราะเป็นงานที่มีเกียรติยศ ศักดิ์ศรี ที่สามารถสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนจากสังคมภายนอก ชาวบ้านชุมชนตะเคียนจึงมีความรู้สึกมีส่วนร่วมและช่วยกันประชาสัมพันธ์เชิญชวนเครือญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงหรือคนรู้จักมาร่วมกิจกรรม ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ อย่างเข้มข้นในหลากหลายรูปแบบช่วยให้ประเพณีนี้เผยแพร่สู่สาธารณชนอย่างรวดเร็ว จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมระหว่างวัดวาอาราม องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอรอนอิน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา และกลุ่มสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนตะเคียน ให้การจัดงานประเพณีลอยแพะเดาะเคราะห์เกิดขึ้นทุกปี และสามารถดำรงอยู่ได้ในสภาวะการณปัจจุบันที่ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติเริ่มถูกลดบทบาทความสำคัญในสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

ประเพณีลอยแพะเดาะเคราะห์ของชุมชนตะเคียน เป็นการนำทุนทางวัฒนธรรมที่เกิดจากความเชื่อภายในท้องถิ่นเข้ามาสร้างและกระชับความสัมพันธ์ให้แก่กลุ่มคนในชุมชน

ก่อให้เกิดโอกาสทั้งด้านการพัฒนาท้องถิ่น และการสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นการจัดงานประเพณีนี้ขึ้น เปิดโอกาสให้คนในสังคมได้ร่วมผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม เกิดเป็นกระบวนการสืบทอดประเพณีท้องถิ่นไว้ให้คงอยู่ในสังคมอย่างต่อเนื่อง (เย็นจิต ถิ่นขาม และมณีมีชัย ทองอยู่, 2552 : 98-100) เช่นเดียวกับแนวความคิดของเชาวิ การวิชา สังคม ภูมิพันธุ์ และมานพ วิสุทธิแพทย์ (2559 : 74) ซึ่งกล่าวไว้ในเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีพื้นเมืองในประเทศไทย กัมพูชา แบ่งได้ 3 ประเด็นคือ (1) หน่วยงานที่สืบทอด (2) ปัจจัยในการสืบทอด (3) กระบวนการสืบทอด โดยเฉพาะแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูและการพัฒนาดนตรีพื้นเมืองในประเทศไทยกัมพูชา สามารถทำได้โดย จัดทำพิพิธภัณฑ์เครื่องดนตรี และจัดกิจกรรมสนับสนุน ส่งเสริมคุณค่าทางขนบธรรมเนียม ปลูกฝังจิตสำนึกยกย่องและให้เกียรติแก่บุคลากรทางวัฒนธรรม พัฒนาวัฒนธรรมดนตรีพื้นเมืองเชิงบูรณาการทุกด้านให้ผสานสอดคล้องและเหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งตรงกับระบบคิดของชุมชนตะเคียนที่ใช้วิธีการนับตั้งแต่การบอกเล่าเรื่องราว การปฏิบัติให้เห็นและการชักชวนลูกหลานให้ปฏิบัติตามเรื่อยมา นับเป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่ต่อกายาและสร้างความผูกพันให้กับคนรุ่นใหม่จึงสามารถสืบทอดการจัดประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์จนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันเป็นปัญหาสำคัญที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา การพัฒนาตามกระแสทุนนิยมตะวันตกมีอิทธิพลทำให้มนุษย์มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโลกอย่างไม่จำกัด ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่รู้คุณค่า ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตโดยรวม (กุลตรีลักษณ์ อนันตภากรณ์, 2553-2554 : 33)

การลอยแพสะเดาะเคราะห์ของชุมชนตะเคียนได้สอดแทรกแนวคิดความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษและได้ส่งต่อให้กับลูกหลานในปัจจุบัน อีกทั้งยังส่งเสริมในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นให้คงอยู่คู่ชุมชน เพื่อให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่อยู่เคียงคู่กับธรรมชาติสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมที่มีมาอย่างต่อเนื่อง ผ่านทางการดำรงอยู่ของประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ ซึ่งมีกระบวนการผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่องในสังคม เพื่อช่วยในการเผยแพร่แนวคิดของการอนุรักษ์ธรรมชาติท้องถิ่นที่สอดแทรกภายใต้วัฒนธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับศาสนาและความเชื่อที่คนในชุมชนยอมรับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมของ Bourdieu & Passeron (1990 : 118-119) ที่กล่าวว่า การผลิตซ้ำของทุนทางวัฒนธรรมของคนในสังคม จะแฝงอุดมการณ์ทางสังคมที่ครอบงำผ่านทุนทางวัฒนธรรมที่มีเพื่อเผยแพร่และส่งต่ออุดมการณ์ดังกล่าว ให้ดำรงอยู่ภายในสังคมท่ามกลางกระแสสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์แม้จะถูกปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา แต่ก็ยังคงอยู่เคียงคู่วิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในบริบททางสังคมและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น

ซึ่งส่งผ่านกระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมมา ที่ยังคงสอดแทรกความเชื่อ มุมมองในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมของกลุ่มคนภายในท้องถิ่นเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทิพวรรณ พ่อขันชาย (2553 : 173-184) ที่พบว่า การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตที่ถูกส่งผ่านกันมารุ่นสู่รุ่นโดยผ่านกิจกรรมหรือการกระทำของกลุ่มคน โดยสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตและความเชื่อของคนในสังคม

ประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ของชุมชนตะไคร้ยะ จึงถือได้ว่าเป็นหนึ่งในกระบวนการของการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมของคนในสังคม ที่หน่วยงานภาครัฐและคนในชุมชนให้ความสำคัญในฐานะวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นที่แสดงออกถึงระบบคิด ทัศนคติ ความเชื่อและอุดมการณ์ทางสังคมของคนในชุมชนที่สอดแทรกผ่านกิจกรรมทางสังคมที่ช่วยในการสนับสนุนความเข้มแข็งของสายสัมพันธ์ท้องถิ่นเพื่อช่วยพัฒนาชีวิตและคุณภาพความเป็นอยู่ของชุมชนตะไคร้ยะ อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ศึกษาเรื่องวิถีชีวิตกับสายน้ำในประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ได้นำเสนอเฉพาะเนื้อหาบางประเด็นของชุมชนตะไคร้ยะที่ตั้งอยู่ในบริเวณหมู่ 4 เท่านั้น จึงควรศึกษาเปรียบเทียบประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ของอำเภออื่นๆ ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งความเชื่อนี้อาจมีความสัมพันธ์กับชุมชนในหมู่บ้านอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียง จึงน่าจะมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้เหล่านี้มาพัฒนาชุมชนใกล้เคียงต่อไป

บรรณานุกรม

- กุลตรีลักษณ์ อนันตภากรณ์. (2553-2554). การศึกษาเชิงเปรียบเทียบนิเวศตามแนวพูกกับแนวคิดที่มองชีวิตเป็นศูนย์กลาง. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี**. 4 (2) : 30- 41.
- ชัย ศักดิ์ดี. (2558, 7 พฤษภาคม). **สัมภาษณ์**. ประชาชนชาวบ้าน สาขาการประกอบพิธีกรรม ตำบลตะเคียนชะ.
- ชูเกียรติกล้าศักดิ์ดา. (2558, 30 กรกฎาคม). **สัมภาษณ์**. พนักงานมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตสงขลา.
- เชาว์ การวิชา, สังคม ภูมิพันธุ์ และมานพ วิสุทธิแพทย์. (2559). การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีพื้นเพียดในประเทศกัมพูชา. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี**. 10 (1) : 74-85.
- ทิพวรรณ พ่อชั้นชาย. (2553). **อำนาจและการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์บรู**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนิษฐ์ ธีรพันธ์. (2558, 21 พฤษภาคม). **สัมภาษณ์**. อดีตข้าราชการครู ตำบลตะเคียนชะ.
- ประเสริฐ แก้วทองงค์. (2558, 28 กรกฎาคม). **สัมภาษณ์**. อดีตกรรมการวัดวาริป่าโมกข์.
- ประเสริฐ จันทร์ปาน. (2558, 12 กรกฎาคม). **สัมภาษณ์**. อดีตสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนชะ.
- พรณิดา ชันธพัทธ์ และนันท์ชญา มหาพันธ์. (2558). การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมความเชื่อและอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 23 (41) : 179-199.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2556). **แนวคิด ทฤษฎี เทคนิค และการประยุกต์เพื่อการพัฒนาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พันธ์ คงจันทร์. (2558, 18 พฤษภาคม). **สัมภาษณ์**. เกษตรกร ตำบลตะเคียนชะ.
- มาริกา แก้วดำ. (2558, 18 พฤษภาคม). **สัมภาษณ์**. รัฐบาลตำบลตะเคียนชะ.
- ยก เกาทอง. (2558, 18 พฤษภาคม). **สัมภาษณ์**. อดีตกรรมการวัดในการขับเคลื่อนพิธีกรรม การลอยแพในอดีต.
- ยงยุทธ อัดบุตร. (2558, 28 กรกฎาคม). **สัมภาษณ์**. ประมงพื้นบ้าน ตำบลตะเคียนชะ.
- เย็นจิต ถิ่นขาม และมณีมีย์ ทองอยู่. (2552). การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนในการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างหญิงไทยกับชายญี่ปุ่น. **วารสารวิจัย มข.(ฉบับบัณฑิตศึกษา)**. 9 (4) : 90-101.

วาสนา มะโนเสา. (2558, 12 กรกฎาคม). **สัมภาษณ์**. แม่บ้าน ตำบลตะเคียน.

ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2557). **ความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริพรรณ พุดมาก. (2558, 17 พฤษภาคม). **สัมภาษณ์**. ผู้ประกอบแพคเกจเคอราห์ ตำบลตะเคียน.

สุพิพัฒน์ เกตุเหมือน. (2558, 4 สิงหาคม). **สัมภาษณ์**. ประมงพื้นบ้าน ตำบลตะเคียน.

อ้า จันท์คง. (2558, 31 กรกฎาคม). **สัมภาษณ์**. เกษตรกร ตำบลตะเคียน.

Bourdieu P., & Passeron, J.C. (1990). *Reproduction in Education, Society and Culture*. London : Sage Publications Ltd.